21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum / Education And Society In The 21st Century
Cilt / Volume 14, Sayı / Issue 42, Kış / Winter 2025
Araştırma Makalesi / Research Article

Sayfa/Page : 659 - 674

Zengezur Koridoru'nun Stratejik Önemi

Sinan DEMİRTÜRK*
Murteza HASANOĞLU**
Museyib SHIRALIYEV***

Öz

Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki 30 yıldan fazla süren çatışma, sonunda Azerbaycan'ın işgal altındaki topraklarını kurtarmasıyla sona ermiştir. Bu zafer, bölgesel ve küresel düzeyde dengeleri yeniden şekillendirmiş,bölgede istikrarın korunması ve kalıcı barışın sağlanması adına önemli adım atılmıştır. Bununla birlikte, savaşın ardından bölgedeki ekonomik kalkınmayı destekleyecek projeler geliştirilmiştir. Özellikle, Avrasya'nın jeopolitik haritasında ortaya çıkan yeni fırsatlar, post-pandemi döneminde sürdürülebilir yatırım stratejileri oluşturulması,Zengezur Koridoru'nun Türk Dünyası'nın siyasi ve ekonomik geleceğinde özel bir öneme sahip olabileceğini göstermiştir. İkinci Karabağ Savaşı'nın ardından ortaya çıkan bu yeni dönem, bölgesel işbirliği ve ekonomik fırsatları beraberinde getirmiştir. Özellikle Zengezur Koridoru, Azerbaycan'ın Nahçıvan ile ulaşım hatlarını güvence altına almanın yanı sıra, bölgesel ve küresel ölçekte ulaşım ağının gelişimine büyük olanaklar sunmaktadır. Bakü-Tiflis-Kars demiryolu ile birleşen Zengezur Koridoru, Azerbaycan'ı Türkiye'nin çeşitli bölgelerine bağlayabilirken, Güneydoğu Anadolu'da inşa edilecek yeni demiryolu hattı aracılığıyla Suriye, Ürdün, İsrail, hatta Irak gibi ülkeleri de entegre edebilir. Bu,

* Dr, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, sinandemirturk@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9630-0707
** Doç. Dr., AzerbaycanDevletİdarecilikAkademisi, Siyasi Yönetim Fakültesi, m_hasanoglu@yahoo.com.tr, https://orcid.org/0000-0003-3734-4045
*** Doktora Adayı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, shiraliyev.museyib@hbv.edu.tr, https://orcid.org/0000-0002-7407-194X

Makale Bilgisi / Article Info
Geliş / Received : 00.00.2025 - Kabul / Accepted : 00.00.2025

geniş bir coğrafyada ulaşım ağlarının entegrasyonuna ve Doğu-Batı arasında ticaret ilişkilerinin gelişmesine olanak tanıyarak ekonomik işbirliği ve kalkınma için yeni olanaklar sunabilir.

Anahtar Kelimeler: Güney Kafkasya, İkinci Karabağ Savaşı, Azerbaycan, Zengezur Koridoru, işbirliği.

Abstract

The conflict between Azerbaijan and Armenia, which lasted for more than 30 years, finally ended with Azerbaijan's liberation of its occupied territories. This victory reshaped regional and global balances, marking a significant step towards maintaining stability and establishing lasting peace in the region. Furthermore, projects were developed to support economic development in the region following the war. In particular, the new opportunities emerging on the geopolitical map of Eurasia, the creation of sustainable investment strategies in the post-pandemic era, have shown that the Zangezur Corridor could hold special significance in the political and economic future of the Turkic world. This new era following the Second Nagorno-Karabakh War has brought with it regional cooperation and economic opportunities. Specifically, the Zangezur Corridor, in addition to securing transportation routes between Azerbaijan and Nakhchivan, offers significant opportunities for the development of transportation networks on a regional and global scale. The Zangezur Corridor, connected to the Baku-Tbilisi-Kars railway, can link Azerbaijan to various regions of Turkey, while also integrating countries like Syria, Jordan, Israel, and even Iraq via a new railway line to be built in Southeastern Anatolia. This could enable the integration of transportation networks across a wide geography and the development of trade relations between East and West, offering new opportunities for economic cooperation and development.

Keywords: South Caucasus, Second Nagorno-Karabakh War, Azerbaijan, Zangezur Corridor, cooperation.

Giriş

SSCB'nin çöküşü, Güney Kafkasya'da ortaya çıkan otorite boşluğu sonucunda, bölgede etkin olmak isteyen çeşitli aktörlerin siyasi süreçlere müdahale eğilimlerini kuvvetlendirmiştir. Güney Kafkasya'daki üç cumhuriyet, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana farklı politika izlemiş olsalar da, kaderleri birbirleriyle ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır ve mevcut durumu dikkate almadan ortaya çıkan güvenlik tehditlerini değerlendirmek mümkün değildir. Büyük güçlerin müdahalesi ve uluslararası kuruluşların Sovyetler Birliği'nin çözülmesinden kaynaklanan sorunlarla başa çıkmaya çalışırken, özellikle Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki Karabağ meselesi konusunda izledikleri denge veya statüko politikası, Güney Kafkasya'da barış ve güvenliği ciddi bir tehdit altına sokmuştur.

Ayrıca, bağımsızlığının ilk yıllarında siyasi istikrarsızlık yaşayan Azerbaycan, güçlü bir ordusunun olmaması nedeniyle kendisini çeşitli milis kuvvetleriyle savunmak zorunda kalmış ve bu durum, 1988-1994 yıllarını kapsayan Birinci Karabağ Savaşı'nda Azerbaycan topraklarının Ermenistan tarafından %20'sinin işgal edilmesine yol açmıştır. Ateşkes amaçlı olarak Mayıs 1994'te imzalanan Bişkek protokolüne rağmen, Ermenistan, sağlanan ateşkesi 2020 yılına kadar defalarca ihlal etmiştir. Bu durum, bölgedeki istikrarsızlığı artırmış ve Güney Kafkasya'nın genel güvenliğini ciddi bir şekilde tehdit etmiştir.

30 yıllık müzakere sürecinde, Azerbaycan'ın olumlu ve yapıcı yaklaşımlarına rağmen, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin bölgedeki askeri operasyonlara son verilmesi ve Ermeni silahlı birliklerinin işgal edilen Azerbaycan topraklarından çekilmesiyle ilgili aldığı kararların (822, 853, 874, 884 Sayılı Kararlar) uygulanmaması ve Minsk Grubu'nun eşbaşkanlarının işgalci ülkeye taraflı tutumundan dolayı diplomatik alanda başarı elde edilememiş ve barış yoluyla çözüm mümkün olmamıştır (Shiraliyev, 2023b: 91). Araştırmacılara göre, Dağlık Karabağ sorununun çözümünde "Prag Süreci" ve "Madrid Süreci"nin başarısızlığa uğraması nedeniyle, 2012-2016 yılları "sonuçsuz müzakereler ve militarizasyon süreci" olarak nitelendirilmektedir(Paşayeva ve Makili-Əliyev, 2017: 74).Bu durum, uluslararası toplumun çabalarına rağmen sorunun çözülememesini ve bölgede artan militarizasyonu vurgulamaktadır. Azerbaycan'ın olumlu adımlarına karşın, uluslararası platformlarda alınan kararların uygulanmaması ve Minsk Grubu'nun tarafsızlığını yitirmesi, çözüm sürecini olumsuz etkilemiş ve müzakerelerin başarısızlığını tetiklemiştir.

2019 yılında Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan'ın Karabağ ile ilgili popülist açıklamaları ve işgal altındaki Azerbaycan topraklarına yasadışı ziyaretleri gibi kışkırtıcı eylemleri, Ermenistan'ın müzakereler yoluyla anlaşmazlığın çözülmesine ve sonuç olarak Azerbaycan'a yönelik devam eden askeri saldırganlığı sona erdirmeye veya işgal altındaki topraklardan işgalci askerleri çıkarmaya yönelik bir niyet taşımadığını göstermiştir. Paşinyan'ın bu tür eylemleri, barış sürecine olan güveni sarstığı gibi, bölgedeki gerilimi artırmıştır. Bu kışkırtıcı adımların devamında, eski Ermenistan Savunma Bakanı David Tonoyan, 2019 yılının mart ayında ABD ziyareti sırasında Ermeni diasporasıyla yaptığı görüşmede, Ermenistan'ın savunma stratejisini "statik savunma"dan "aktif caydırıcılık" stratejisine geçtiğini belirtmiştir. Ermeni yetkililer, bu stratejinin "saldırı fırsatlarını genişletme" amacını taşıdığını ve bu şekilde "yeni

topraklar için yeni bir savaş" anlamına geldiğini ifade etmişlerdir. Bu açıklamalar, barış görüşmelerine olumsuz bir etki yapmış, siyasi arenayı tamamen kapatmış ve uzlaşma şansını azaltmıştır(Shiraliyev, 2023a: 16).Bu durum, Ermenistan'ın bölgedeki istikrar ve barışa yönelik taahhütlerini zayıflatmış ve taraflar arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Uluslararası toplumun, özellikle Minsk Grubu'nun bu tür kışkırtıcı eylemlere karşı etkili bir şekilde müdahale etmesi gerekmektedir, çünkü bu tür adımlar bölgesel güvenliği tehlikeye atmaktadır.

Bu bağlamda, 2020 yılında Ermenistan'ın yeni alanları işgal sahasına katmak amacıyla başlattığı saldırılar, Türkiye destekli Azerbaycan ordusu tarafından geçit verilmeyerek etkili bir şekilde durdurulmuş ve ardından Azerbaycan ordusu, sadece saldırıyı durdurmakla kalmayıp işgal altındaki topraklarını geri almak için karşı saldırı düzenlemiştir. Zaman içinde Azerbaycan, Ermenistan ordusunu daha fazla tahrip ederek kendi topraklarından uzaklaştırmayı başarmıştır. İşgalci Ermenistan ordusu, büyük kayıplar yaşamasının ardından anlaşma imzalamak zorunda kalmıştır. Azerbaycan'ın bu zaferi sonrasında, bölgedeki güç dengeleri değişmiş ve sosyo-ekonomik parametrelerde önemli değişimlere ve dönüşümlere tanık olunmuştur. Zafer, bölgesel aktörlerin konumunu, önemini, beklentilerini ve ilişkilerini yeniden şekillendirmeye başlamıştır. Azerbaycan'ın elde ettiği zafer, bölgedeki siyasi ve stratejik dinamiklerde önemli bir kilometre taşı olmuş ve bölgesel ilişkilerde yeni bir aşamayı başlatmıştır. Bu değişimler, bölge ülkeleri arasındaki ilişkilerin ve işbirliği dinamiklerinin yeniden değerlendirilmesine neden olmuştur.

27 Eylül 2020'de başlayan ve 8 Kasım'da Azerbaycan'ın Ermenistan üzerinde kesin zaferiyle sonuçlanan 44 günlük savaş, bölgede yeni gelişmelere yol açtı. Bu yeni gerçeklik, sadece otuz yıldır Azerbaycan'ın Ermenistan tarafından işgal altında sağladığı %20'lik topraklarının büyük bir kısmını kurtarması anlamına gelmekle kalmamıştır. Aynı zamanda bu, iki ülke ve Güney Kafkasya, Hazar Havzası, Karadeniz gibi alt bölgeler ve bu bölgelerde bulunan devletler ve siyasi yapılanmalar için de yeni gerçeklikler oluşturmuş, söz konusu gerçeklikler ekseninde yeni olanaklar ve fırsatlar sağlamıştır. Ancak, yeni jeopolitik gerçekler ışığında oluşan manzarada bölge devletlerinin ve aynı zamanda bölgeye ilgi duyan üçüncü güçlerin kazançlı çıkabilmeleri, Ermenistan'ın üzerine düşen yükümlülüklerini yerine getirmesine bağlıdır. Çünkü aksi bir durum, bölgede yeni gerginliklere neden olabilir ve savaş halinin geri dönmesine yol açabilir. Bu durum, hem iki ülkenin ekonomisine hem de bölge devletlerinin sosyo-ekonomik faaliyetlerine zarar verebilir. Bu nedenle, taraflar arasında 10 Kasım 2020'de imzalanan Üçlü Mütabakat'ın bir gereği olarak Zengezur Koridoru'nun açılması açısından Ermenistan'ın üzerine düşen yükümlülüklere sadık kalması büyük önem taşımaktadır.

Zengezur bölgesi, Sovyetlerin Azerbaycan ile Türkiye arasındaki Koridoru kesme projesinin bir parçasıdır. Nahçıvan'ın Azerbaycan'dan kopartılması, bu bağlamda Ermeni yurdu haline getirilmesi ya da en azından Azerbaycan'dan ayrı bir devlet yapılmak istenmesi, bu tampon bölge oluşturulması hedefindeki en önemli argümanlardan birisidir. Bu süreç, 1900'lerin başında Çarlık Rusyası tarafından başlatılmış ve Sovyetler Birliği tarafından devam ettirilmiştir. Günümüzde ise Rusya'nın aynı yaklaşımı sürdürdüğü görülmektedir. Karabağ'ın demografik yapısının değiştirilmesi,

Ermeniler aracılığıyla işgal edilmesi, bu hedeflere ulaşmak adına atılmış adımlardır. Bu süreç ve dönüşüm çabası, Zengezur'da da kendisini göstermiştir.

Zengezur bölgesi, Azerbaycan ile Nahçıvan'ı birbirinden ayıran stratejik bir konumda olan 40-45 kilometre genişliğinde bir coğrafi bölgedir. 1920 yılında Zengezur'da yaşayan 224.197 kişilik nüfusun %70'i Türklerden oluşmaktaydı. Ancak Ruslar, Ermenileri bu bölgeye yerleştirerek coğrafyanın demografik yapısını değiştirmişlerdir. Örneğin, Türklerin bu bölgede yaşadığı köy sayısı 1931 yılında 87'ye, 1986 yılında ise 40'a düşmüştür. Türk nüfusunun yaşam alanlarının azalmasında en önemli etkenler katliam ve göçe zorlama olaylarıdır. Zengezur'un tarihine ve özüne aykırı bir şekilde Ruslar tarafından Ermenilere verilmesi, tampon bölge oluşturulması hedefine hizmet etmiş ve planlanan unsurların hayata geçirilmesini sağlamıştır.1987 yılında başlayan, 1992'de bağımsızlığın ilanı ile devam eden ve 1994'te sona eren Birinci Karabağ savaşı, Rusya'nın desteği ile Ermenistan'ın bölgeyi işgal etmesiyle sonuçlanmıştır. Bu işgalin ve çatışmanın temelleri, söz konusu iskân politikalarıyla atılmıştır. Bölgenin demografik değişimi ve Karabağ'daki artan Ermeni nüfusu, Ermeni halkının Karabağ'da hak iddialarını da beraberinde getirmiş ve çatışmalara zemin hazırlamıştır(Memmedov ve Hasanoğlu, 2023:335-336). Ancak bölgenin gerçek sahibi olan Azerbaycan halkı kendilerine ait yurtları savunmuşlar, fakat muhafaza etmekte başarılı olamamışlardır. Yaklaşık 30 yıl boyunca da başta Rusya olmak üzere İran, Fransa vd. ülkelerin desteği ile bu işgal Ermenilerce uluslararası hukuka aykırı bir şekilde devam ettirilmiştir.

Zengezur (Nahçıvan) Koridoru, 1900'lü yıllarından başından beridir Azerbaycan ve Nahçıvan Bölgesi arasında gerçekleştirilememiş olan karasal bağlantının kurulmasını sağlayacaktır. Dar açıdan Türkiye'den başlayıp Orta Asya'ya kadar uzanan kesintisiz kara ulaşımını gerçekleştirecektir. Bu nedenle de koridora aynı zamanda "Turan Koridoru" adı verilmektedir (Shiraliyev, 2022a: 190). Geniş bir perspektifte ise İngiltere'den Çine, Rusya'dan Suriye ve Irak'a geniş bir ulaşım ağının hayata geçmesini sağlayacaktır.

Bu çalışmada, Zengezur Koridoru'nun açılmasının önemi ele alınmış ve Koridorun açılması için taraflar arasındaki görüşmelerde gelinen son durum değerlendirilmiştir. Ayrıca, koridora karşı çıkan üçüncü devletlerin tutumları, Türkiye ile Azerbaycan'ı Zengezur üzerinden birleştirecek Koridorun açılmasının Hazar Havzası ve Akdeniz bölgesi ülkeleri bağlamında taraf devletler, bölge ülkeleri ve uluslararası düzeydeki önemi incelenmiştir. Çalışma kapsamında, ikili ve çok taraflı uluslararası antlaşmalar, siyasetçilerin görüşleri, sorunların görüşüldüğü komisyonların çalışmalarına dair raporlar, konuya dair süreli yayınlar, internet kaynakları gibi temel kaynaklar kullanılmıştır. Bu araştırmanın bilimsel önemi, Zengezur Koridoru'nun Hazar bölgesi ile Akdeniz bölgesini birleştirecek bir kara ve demiryolu hattı olarak değerlendirilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Çalışmada, Bakü-Zengezur-Nahçıvan-Akdeniz kara ve demiryolu hattının sadece bölge ülkelerinin işbirliğine ve ekonomik gelişimine katkı sağlaması değil, aynı zamanda taraf devletlerin bölgesel kalkınmasına da nasıl katkı sağlayabileceği analiz edilecektir. Bu çerçevede, Azerbaycan'ın kurtarılan bölgeleri, Zengezur ve Nahçivan bölgeleri, Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri, Akdeniz bölgesi ve demiryolunun Hatay İli üzerinden güneye doğru uzaması durumunda hattın geçeceği diğer ülkelerin bölgesel kalkınmasına sağlayacağı olası katkılar belirlenecektir.

İkinci Karabağ Savaşı: 44 Gün Zaferi

Azerbaycan'ın 27 Eylül 2020 tarihindebaşlattığıkapsamlıharekâtlaErmeniişgalialtındakitopraklarıkurtarmaoperasyonu, uluslararası hukuka uygun bir meşru müdafaa hakkı çerçevesinde değerlendirilebilir. Uluslararası hukukta, bir ülkenin sınırlarını değiştirmeye yönelik saldırganlığa müsaade edilmez ve saldırıya uğrayan tarafın kendi ülkesini ve insanlarını korumak amacıyla kuvvet kullanmasına "meşru müdafaa hakkı" tanınır.

Eski ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo'nun 23 Ekim 2020 tarihinde Washington'da yaptığı Dışişleri Bakanları toplantısında şiddeti sona erdirme ve sivilleri koruma vurgusu, uluslararası toplumun bu tür çatışmalarda barışçıl çözüm ve sivil halkın korunmasına verdiği önemin bir ifadesi olabilir. Ayrıca, Pompeo'nun bu açıklamaları, ABD'nin Minsk Grubu eş başkanı olarak pasif bir tutum almasına yanıtniteliğindeolabilir.Washington'daki toplantının sebepleri arasında, ABD'nin Moskova görüşmesine yanıt olarak Minsk Grubu eş başkanı olarak etkin bir rol oynama arzusu ve iç politikakaygıları da bulunabilir. Özellikle, ABD Başkanlıkseçimleri için geri sayımın başladığı bir dönemde, Pompeo'nunaçıklamalarıErmeniseçmenlerinvelobicilerindesteğinikazanmaçabalarınıyansıtabilir.

Sonuç olarak, Azerbaycan'ın savaşı sona erdirmeveişgalaltındakitopraklarınıkurtarmaamacıylabaşlattığıoperasyon, uluslararasıhukukauygun bir meşrumüdafaaeylemiolarakdeğerlendirilebilir (Wilkinson, 2020). Rusya, Karabağsorununda"ana aktör"veya"son sözü söyleyebilecek aktör" olma konumunukorumaya çalışmış ve zaman zaman bu rolüvurgulamıştır. Bu çabalarıntemelnedeni, Azerbaycan-Rusyailişkilerideğil, Ermenistan-Rusyailişkileridir. Ermenistan ve Rusya arasındaki ilişkiler, stratejikmüttefiklikniteliğitaşırve bu ilişkilerintemeli, 1997 tarihliDostluk, İşbirliğiveKarşılıklıYardımlaşmaAntlaşmasıile 2002 yılında Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'nün (KGAÖ) ilgilimaddelerinedayanmaktadır. Bu antlaşmalar, Ermenistan'ayönelik bir saldırıveyatehdit durumunda Rusya'nın müdahale etme taahhüdünü içermektedir.Rusya'nın bu stratejikbağlamda Ermenistan'la olan ilişkileri, Karabağ savaşı sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Ancak çatışmaların başlamasıylabirlikte, Rusya Devlet Başkanı Putin ve sözcüsü Peskov, Rusya'nınErmenistan'a olan sorumluluklarının bilincinde olduklarını belirtmiş, ancak bu sorumlulukların Karabağ bölgesi için geçerli olmadığını ifade ederek Rusya'nın Azerbaycan'ın yürüttüğü harekâta müdahale etmeyeceğini açık bir şekilde ifade etmişlerdir. Bu durum, özellikle Rusya'nın Azerbaycan'ın Karabağ sorununu askeri yollardan çözme olasılığını engelleyen bir etken olarak algılanmış ve bu görüş özellikle Ermenistan toplumunda güçlü bir şekilde dile getirilmiştir.(RİA Novosti, 2020). Ermenistan tarafı, Rusya'yı savaşa müdahil etmek amacıyla doğrudan Azerbaycan'ın Karabağ dışındaki topraklarına saldırılar düzenleyerek Bakü'yü benzer bir misilleme için kışkırtmaya çalıştığı iddiasını öne sürmüştür.

Aynı zamanda, çatışmalarda Ortadoğu'dan getirilen cihatçı grupların savaştığı iddiasını ortaya atmıştır. Bu provokatif eylemlerine rağmen, Ermenistan'ın bu yöndeki girişimlerine karşıRusya'nın mesafeli bir yaklaşım benimseyerek diplomatik bir tutum takındığı görülmektedir. Rusya Dış İstihbarat Servisi BaşkanıNarışkin'inyaptığıaçıklamada, çatışmalarda Ortadoğulu savaşçıların yer almasının endişe verici olduğu ifadeedilmiştir. Aynı zamanda, Kürt terörgruplarından da bahsedilmiştir. Bu

açıklama, Rusya'nın bölgedeki gelişmeleri yakından izlediğini ve çatışma içindekiunsurların doğrudan etkisivepotansiyeltehditler konusunda endişeli olduğunu göstermektedir. Rusya'nın bu tür açıklamalarla provokatif eylemlere karşı dikkatli bir tutum sergilediği ve çatışmaya taraf olmaktan kaçındığı görülmektedir.(Леонов, 2020). 10 Kasım 2020'de, Azerbaycan, Ermenistan ve Rusya tarafından imzalanan ateşkes bildirisi ile Karabağ meselesinde yeni bir sürece girilmiştir. Meselenin "çözümü"nün gerçekleşip gerçekleşmediği bu sürecinyürütülmesiile belli olacaktır. 10 Kasım'da varılan uzlaşının İran'ı memnun etmediği, özellikle Nahçivan-Zengezur-Zengilan bağlantısının açılmasını öngören maddeden rahatsızlık duyulduğu yorumları yapılmıştır. Hatta İran'ın bu konuda Rusya ile görüştüğü ve bu hükmün uygulanmaması yönünde irade beyan ettiği iddiaları basına yansımıştır. Sonuç olarak İran'ın içeride büyük Azerbaycan toplumu nezdindeki itibarı gerilerken bölgesel olarak da çözüm sürecinin dışında kalmakla pozisyonu zayıflamıştır. Dağlık Karabağ sorununun çözümüne aracılık eden AGİT Minsk GrubuüyesiFransa, Karabağ savaşında tarafsızlığınıihlalederekaçıkçaErmenistan'ın yanında yeralmıştır. Fransa, diğer NATO ülkelerigibi, Güney Kafkasya'daaskerive siyasinüfuzunu genişletmeye, silah ihracatında yer almaya ve Rusya'yı bastırmaya çalışmaktadır. Paris, Brüksel ve Washington'un, NATO için hassas bir bölge olanGüney Kafkasya bölgesindeki ihtilafın çözümüne Moskova'nın gereğinden fazla sahip çıktığını düşündükleri bilinmektedir. Fransa, inisiyatif almak ve Rusya'yı "bir kenara bırakmak" için Fransadaki etkili Ermeni diasporası ve Paris arasındaki uzun süredir devam eden dostluğu kullanmayı amaçlamaktadır.

2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı sonucunda Güney Kafkasya'daki geleneksel güvenlik hegemonu olan Rusya'nın siyaset sahnesinde giderek artan uluslararası izolasyonu, Kafkasya genelinde AB'nin yanı sıra Türkiye, İran ve Çin için de hem siyasi hem de ekonomik fırsatlar yaratmıştır. Moskova'nın eylemleri karşısında hayal kırıklığına uğrayan AB, özellikle Karabağ sorununda çatışma çözümü ortağı olarak rolünü artırma fırsatlarını farketmiştir. Ukrayna'da sıkışıp kalan Rusya'nın Karabağ'daki barış gücü misyonu, Ukrayna'nın topyekûn işgalinden önce bile barışı koruma rolünü yerine getirememiştir. Rusya'nın Karabağ'dan Ukrayna'ya büyük miktarda ekipman ve personel transfer etmek zorunda kalması, Ermeninüfusungüvenlikendişelerinedeniylememnuniyetsizliğinidilegetirmesinenedenolmuştur (Chanadiri, 2022). Bunun üzerine Azerbaycan, 2022 yılı yazından itibaren 10 Kasımdeklarasyonukapsamında Rus barış güçleritarafından kontrol edilen Laçin Koridorundan Rus barış güçlerininçekilmesinitalepetmiştir (Gavin, 2022).

Azerbaycan Savunma Bakanlığı, 19 Eylül 2023'te ülkenin anayasal düzenini yeniden tesisetmek ve yasadışı silahlı birlikleri etkisiz hale getirmek amacıyla onların bulunduğu bölgede terörle mücadele operasyonu başlatmıştır. Azerbaycan, tüm bu taleplerin karşılanması halinde operasyon un durdurulabileceğini açıklamıştı. Operasyonun başlamasından 24 saat sonra bölgedeki yasa dışı birlikler Azerbaycan'ın taleplerini kabul ederek teslim olmuştur. Bunun temel nedeni ise ayrılıkçılara dış desteğin sağlanamaması ve Azerbaycan ordusunun başarılı askeri operasyonuydu. Azerbaycan ordusu bu silahlı grupların stratejik yüksekliklerini ve ikmal yollarını ilk kez kontrol altına aldığında teslim olmaktan başka çareleri kalmamıştı. Nitekim Ermenistan, Karabağ'da yaşayan Ermenilerin kaderin kendi iradeleri dışında belirlemeyeceği konusunda kararlıyken, uluslararası toplum da Azerbaycan ile Karabağ Ermenileri arasında

doğrudan diyalog başlatılmasını istemekteydi. Dolayısıyla Karabağ Ermenilerinin bizzat Azerbaycan'a entegre olma kararı, Ermenistan ve destekçilerinin iddialarını geçersiz kılıyordu. 21 Eylül 2023'te Azerbaycan'ın Yevlah şehrinde Karabağ Ermenilerinin Azerbaycan anayasası çerçevesinde entegrasyonu konusunda görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmenin ardından Azerbaycan, Karabağ'daki sivillerin ihtiyaçlarını karşılamak için uzun süredir yasadışı silahlı gruplar tarafından kapatılan Ağdam-Hankendi yolunu kullanmıştır. Daha sonra, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Karabağ Ermenilerinin Azerbaycan'a entegrasyonu için komisyon kurulmasına ilişkin kararname yiimzalamıştır. Bu komisyon bir yandan Karabağ'daki Azerbaycan devlet kurumlarının gelecekte işlerliğinin sağlanması, Karabağ'daki Ermenilerin sosyo-ekonomik sorunlarının çözülmesi, aynı zamanda onların Azerbaycan'a entegrasyonu için çalışacaktır. Sonuçta bu operasyon sadece Karabağ'daki yasadışı silahlı birliklerin değil, onları destekleyen güçlerin de yenilgiye uğratılması anlamına gelmekteydi. Aslında bu gelişmeler ABD ve AB'nin başarısız diplomasisinin sonucudur. Çünkü son dönemde her iki tarafın da Ermenistan'ın Azerbaycan'a yönelik taleplerini ve haksız iddialarını tek taraflı olarak dile getirmesi, Fransa'nın Azerbaycan karşıtı radikal tutumu, ABD Senatosu'nda Azerbaycan aleyhine açıklamalar yapılması ve Ermenistan'ın anlaşmaları ihlal etmesinin göz ardı edilmesi barış görüşmelerinin kontrolden çıkmasına neden olmuştur. Bu durum bir yandan Azerbaycan'da ciddi tepkilere yol açarken diğer yandan da sorunun müzakere yoluyla çözülmesinin imkansızlaşmasına yol açmıştır. Karabağ'ı Azerbaycan toprağı olarak tanıyan ve burada yasadışı silahların bulunduğunun bilincinde olan Batılı ülkelerde bu operasyona karşı çıkans esler, Azerbaycan'ın Batı'ya olan güvensizliğini daha da artırmıştır. Sonuç olarak, Azerbaycan'ın kendi toprağı olan Karabağ'da başlattığı terörle mücadeleo operasyonu, AB ve ABD aracılı barış görüşmelerinin başarısızıkla sonuçlanması ve Ermenistan'ın yükümlülüklerini yerine getirmemesinin neticesidir (Veliyev, 2023).

Değişen Jeopolitik Dengeler Bağlamında Zengezur Koridorunun Sunacağı Yeni Ulaşım Olanakları

Ocak 2021'de Moskova'da gerçekleştirilen üçlü formattaki görüşmeler sonucunda, Azerbaycan, Ermenistan ve Rusya Cumhurbaşkanları arasında bölgedeki iletişimin yeniden tesis edilmesi konusunda bir anlaşmaya varılmıştır. Bu anlaşma çerçevesinde, iki önemli Koridorun restorasyonu planlanmıştır. İlk koridor, Ermenistan'ın Sünik bölgesinden geçerek Nahçıvan'a ulaşan karayolu ve demiryolu koridorudur. Bu koridor, Azerbaycan'ın büyük bir kısmını kapsayacak şekilde planlanmıştır. İkinci koridor ise Erivan'dan Nahçıvan'a uzanan ve Ermenistan'ın aynı bölgesinden geçen demiryoludur. Her iki rota da eski Sovyetler döneminde aktif olarak kullanılmış, ancak Karabağ ihtilafının ardından faaliyetleri durdurulmuştur. Anlaşma, 10 Kasım 2020 tarihinde imzalanan ateşkes anlaşmasına dayanmaktadır. Bu anlaşma ile Azerbaycan-Nahçıvan arasındaki bağlantının onarılması planlanmaktadır. Yeniden faaliyete geçecek olan bu koridorlar, bölgedeki ulaşımın ve ekonomik etkileşimin artmasına katkı sağlayarak bölgesel işbirliği ve kalkınma açısından önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir(Shiraliyev, 2022a:189)

Azerbaycan devlet olarak Zengezur üzerinde tarihi hak iddiasını korusa da bugün itibariyle hedefi BatıZengezur'u Azerbaycan toprağına katmak değildir. Çünkü Zengezur'a dönük muhtemel bir askerî operasyon, her şeyi alt üst edebilir; Rusya ve Batılı güçleri Azerbaycan'a karşı harekete geçirebilir. Azerbaycan'ın öncelikli niyeti, karasal olarak Nahçıvan ve Türkiye'ye ulaşım imkânı elde ederek Nahçıvan'ın jeopolitik olanaklarını canlandırmaktır. Nahçıvan'ın Azerbaycan'la kara bağlantısı olmaması hem Azerbaycan'ın hem Türkiye'nin hareket kabiliyetini düşürmektedir. Bu boşluk, Azerbaycan'ı ve dolaysıyla Nahçıvan'ı İran'a bağımlı hale getirmektedir. Üstelik Azerbaycan'ın enerji ve transit imkânlarından Gürcistan ve İran yararlanırken Azerbaycan'ın parçası olan Nahçıvan göreli olarak mahrum kalmaktadır. Azerbaycan kendisini Rusya, Kafkasya ve Orta Asya yol ve enerji transitinin merkezine çevirerek Avrasya coğrafyasındaki önemini artırma, enerji koridoru konusunda özellikle de Hazar ve çevresi tartışmalarında merkez olma arzusunu, Türkiye ve Türk dünyası arasında her açıdan köprü olma hedefinit aşımaktadır. Azerbaycan, Zengezur Koridoru'nu bölgesel istikrar, refah, işbirliği ve barışın temellerinden biri olarak sunmaktadır. Zengezur Koridoru, Ermenistan'la ilişkileri normalleştirmek, kalıcılaştırmak ve İkinci Karabağ Savaşı'ndaki kazanımları güvence altına alacak yararlı bir jeopolitik imkâna dönüştürme amacını da taşımaktadır.

Aslında Zengezur Koridoru Ermenistan için tarihi bir fırsat sunmaktadır. Çünkü Ermenistan Azerbaycan'dan başlayan ve Azerbaycan'dan geçen tüm ulaşım projelerinden zaten kenarda kalmış durumda. Buna neden Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarının yüzde 20'sini işgal etmesi ve bir türle işgalcilik eylemlerinden vazgeçmemesi ve sürekli ateşkesi bozması olmuştur. Dolayısıyla Zengezur Koridoru Ermenistan için adeta bir solunum hattı, yaşam Koridoru işlevi görecektir. Bu hattın açılmasından en fazla fayda sağlayacak ülke belki de Ermenistan olacaktır (Hasanoğlu ve Memmedov, 2020:527). Ermenistan'ın bu gelişmeleri görmezden gelmesi ve hala gerçekleri kabul etmeme eğiliminde olması, ülkenin refah seviyesini artırma yolunda olumlu adımlar atmaktan ziyade Rusya ve İran'ın kışkırtmalarına kapılıp gerçek dışı iddialarla meşgul olmasına sebep olmaktadır. Bu yanlış politika ve uygulamalar, Ermenistan'ı sürekli olarak kaybeden bir taraf haline getirmektedir. Zengezur Koridoru konusundaki yükümlülükleri yerine getirmemek, Ermenistan'ı bölgesel ve küresel güçlerin kendisine yüklediği rolü oynamaya devam etmeye sevk etmektedir. Zengezur Koridoru, uzun yıllar boyunca Rusya destekli Ermeni işgali nedeniyle Azerbaycan'ın ana kısmı ile bağlantısını kesmiş ve Doğu-Batı eksenli ulaşım ağının fonksiyonunu pasif hale getirmiştir. Ancak Karabağ zaferi ile bu durum tersine dönmüş, önemli projeler hayata geçirilmeye başlanmıştır. Zengezur Koridorunun tam anlamıyla hayata geçirilmesi ve etkin bir şekilde kullanılması, bölgesel stratejileri dönüştürmüş ve uluslararası ilişkilerde yeni süreçlere yol açmıştır. Zengezur Koridorunun aktif kullanımı, bölgedeki güç dengelerini daha da değiştirecek ve Ermenistan'ın ekonomik ve lojistik açıdan bölgesel entegrasyonunu artırarak ülkenin refahını artıracaktır.

Zengezur Koridoru, Hazar Denizi'nden Akdeniz'e kadar uzanan Orta Doğu ülkelerini de içine alacak şekilde bölgeyi kapsayan geniş bir ulaşım ağını temsil ederek Azerbaycan'ın ana karası ile Nahçıvan'ı birleştirme fonksiyonuyla sınırlı kalmayacaktır. Bu koridor, birçok işleve sahip olacak ve bölgenin ekonomik entegrasyonunu artırarak küresel ölçekte önemli bir projenin temel bağlantı noktasını oluşturacaktır.

Zengezur Koridoru'nun ortaya çıkardığı bu işlevler, bölgesel güçleri tedirgin eden temel unsurlar olabilir. Ancak günümüz uluslararası ilişkilerinde devletler, genellikle kendi kazanımları açısından bu tür projeleri değerlendirmektedirler. Zengezur Koridoru, Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattı gibi, yeni bir "demir ipek yolu" işlevi görecek ve bölgesel işbirliğine ve kalkınmaya küresel ölçekte katkı sağlayacaktır. Türkiye açısından bakıldığında, Bakü-Tiflis-Kars demiryolu hattı sadece Türkiye'yi Gürcistan ve Azerbaycan ile birleştirmekle kalmayıp aynı zamanda Marmaray üzerinden devam eden demiryolu hattı ile Doğu ile Batı, Avrupa ile Asya'yı birleştirmektedir. Zengezur Koridoru'nun hayata geçirilmesi, Türkiye'nin transit konumunu daha da güçlendirecek ve bölge ülkelerinin kalkınmasına ve refahına katkı sağlayacaktır. (Süleymanov vd., 2018:3-4). Zengezur Koridoru ise yönü Güney'e doğru olan yeni bir demiryolu hattının gerçekleşmesi önünde en ciddi engel gibi gözükmektedir. Bu sorunun giderilmesi Azerbaycan ile Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu bölgesini, Akdeniz bölgesini, Hazar ile Akdeniz havzasını birleştirecek yeni ulaşım hattının gerçekleşerek bölgesel işbirliği, barış ve kalkınmaya katkı sağlaması ile sonuçlanacaktır. Zengezur Koridoru'nun açılması Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin üretim kapasitesine, ihracatına, ulaşım altyapısının gelişimine büyük katkı sağlayacağı gibi, Akdeniz bölgesinin turizm kapsitesinin gelişimine, tuzim marşturtlarının çeşitlenmesine de ciddi etki yapacaktır. Rusya ile Azerbaycan'ı birleştiren demiryolu hattı bugün iki ülke arasında hem yolcu taşımacılığı hem de yük taşımacılığında kullanılmaktadır. Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru'nun güzergâhında bulunan ülkelerden biri olan Azerbaycan üzerinden Rusya-İran ve İran-Rusya yönlerinde hem yolcu, hem de yüklerin taşınması mümkün olacaktır. Hatta bu Koridorun Suveyş Kanalı'na ciddi rakip olacağı bile öne sürülmektedir (Memmedov ve Hasanoğlu, 2023: 339). Zengezur Koridoru'nun gerçekleşmesi, bu konuda benzer, hatta daha büyük etki doğurabilir. Çünkü Rusiya-Azerbaycan, Türkiye demiryolu ağlarının birleşmesi, ileride Suriye, Irak, Ürdün, Lübnan, İsrail gibi devletlerin demiryolu ağlarının birleşmesi ile bölgelerarası geniş mikyaslı yeni bir ulaşım ağının oluşmasına neden olacaktır. Dolayısıyla, Türkiye'nin Iğdır, Van, Muş, Diyarbakır, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Gaziantep gibi şehirlerden geçerek hem Türkiye'nin Akdeniz'e kıyısı bulunan kentlerine, hem de Akdeniz'e kıyısı bulunan Arap Yarımadası devletlerine uzanacak yeni bir demiryolu hattı ismi kaydedilen şehir, bölge ve ülkelerin ekonomik kalkınmasına büyük katkı sağlayacaktır. Bu tür bir ulaşım hattı bölgesel kalkınma, bölgesel işbirliği, bölge devletleri arasında karşılıklı itimadın oluşması, toplumlararası iletişim, turizm rotalarının çeşitlenmesi ve taşımacılık maliyetlerinin hem yolcu hem de yük taşımalarında aşağı inmesi gibi pek çok olumlu getirilere sahip olacaktır. Dolayısıyla, Zengezur Koridoru'nun bu bağlamda düşünülmesi ve gerçekleşmesinin daha büyük bir projenin önayağı olarak görülmesinde büyük fayda vardır. Rusiya-Türkiye, Rusiya-Arap Yarımadası, Orta Asya-Türkiye, Azerbaycan-İsrail arasında taşımacılığın gelişimine, uluslararası ticaret hacminin artmasına, taşımacılık maliyetlerinin düşmesine ve geniş bir coğrafyada ulaşım ağlarının entegresine neden olacaktır.

Ayrıca, ulaşım açısından Azerbaycan'ın Türkiye ile bağlantısında önemlibir güzergâh olan Zengezur Koridoru'nun açılması ve bunun tamamlayıcısıolarak Kars-Nahçıvan demir yolunun inşasının kaydedilmesi, Türk Dünyası ile Azerbaycan üzerinden altenatif ve stratejik bir ulaşım ağının oluşturulacağı anlamına gelmektedir (Shiraliyev, 2022b: 110).Bu koridor ve demiryolu hattı, bölge ülkeleri arasında daha etkin bir

ulaşım altyapısı sağlayarak ticaretin artmasına, ekonomik işbirliğinin güçlenmesine ve bölgesel kalkınmanın teşvik edilmesine önemli bir katkıda bulunabilir. Aynı zamanda, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki stratejik işbirliğini daha da güçlendirecek bir adım olarak öne çıkar. Bu tür projeler, bölgesel entegrasyonu destekleyerek daha geniş coğrafi alanlarda işbirliği imkânları yaratabilir.

Sonuç

Ekonomik güç, günümüz uluslararası ilişkilerini şekillendiren ve güç dengelerini oluşturan en önemli araçtır. Dolayısıyla ülkeler ekonomik güçleri doğrultusunda uluslararası arenada bir varlık gösterebilmektedirler. Bu keskin söyleme karşı çıkma düşüncesi kimi sebeplerle akıllara gelse de bu konuda ulaşılan nihai sonuç pek değişmemektedir. Dolayısıyla ülkeler milli çıkarlarını ve güçlerini şekillendirirken öncelikle ekonomik ilişkilerini esas almaktadırlar. Elbette ki tek belirleyici unsur ve tercih temelleri ekonomik güç değildir. Ancak ana unsurol ması sebebiyle ülkeler bu gerçeklikten uzaklaşmadan ekonomilerine önem verirler. Ekonomik güç,ülkelerin başarısı ile doğru orantılı olduğu için genellikle ülkeler bir yandan güçlerini arttırmak için ekonomilerini canlandıracak hamleler yaparlar. Diğer yandan da rakip olarak gördükleri ülkelerin ekonomik hamlelerini boşa çıkarma ya da etkilerini azaltma yollarına da gidebilmektedirler. Bu nedenle de ekonomik güç, biryandan birsilah (araç) olmakla birlikte, diğer yandan da bir amaç/hedef olarak ortaya çıkmaktadır. Zergezur geçidi başta Azerbaycan, Türkiye, Ermenistan, Rusya, İran, Gürcistan, Türk Devletleri, Çin, ABD, AB ülkeleri vd diğer ülkeler olmak üzere bu bölge ile ilişkili tüm ülkelerin ekonomik güçlerine doğrudan etki etmektedir. Taşıma maliyetleri ve zaman açısından rekabet şartlarının değişmesine neden olacakken; taşıma ve vergi gelirlerinde önemli bir artışın oluşmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca jeo-startejik ve jeopolitik dönüşümlere neden olacağı için de yine önemli bir misyona sahiptir. Bu nedenle de Zengezur tüm dünyanın takip ettiği önemli bir coğrafyadır. Zengezur Koridoru ile bölgedeki güç dengelerinin değişmesi sözkonusu olacağı için haliyle mevcut güç sahiplerini rahatsız etmektedir. Bu nedenle de Azerbaycan–Ermenistan çatışmasının bu bölge de devam etmesi için çaba ve desteklerine devam etmektedirler. Bunun en somut örnekleri Rusya ve İran devletleridir. Ancak değişen şartlar bu desteğin ortaya koyduğu jeo-politik ve fiziksel durumun etkisinin azalmasına, hatta bir çok açıdan ortadan kalkmasına nedenolmuştur. Türkiye ve Azerbaycan'ın kararlı tutum ve işbirlikleri bu konudaki en temel dinamizm olarak görülmektedir. Ermenistan'ın inadına ve barışmaz tutumuna, perde arkasından kendisini yöneten güçlerin desteğine ve her türlü oyalamalara rağmen, Zengezur Koridoru, sonsuza kadar gerçekleşmeyecek bir proje olmaktan çıkmıştır. Bu bağlamda projenin tam olarak hayata geçmesi ile birlikte birkaç alt bölgenin (Örneğin, GüneyKafkasya, Hazar Havzası, Doğu Akdeniz vs.) ulaşım ağını birleştirerek, hayata geçmesi kuvvetle muhtemel bir ulaşım, entegrasyon, ticaret, bölgesel iş birliği projesinin kilit noktasını oluşturacaktır. Ulaşım hatlarının açılması, yeni ulaşım bağlantılarının hayata geçmesi ve bölge devletlerinin ilişkilerinin gelişmesi, taraf devletlere ve dünyaya fayda sağlayacak, taraf devletler arasında güveni artıracak ve halkların refah düzeyini yükseltmeye hizmet edecektir. Zengezur Koridoru'nunTürkiye ile Azerbaycan üzerinden bölge ülkelerinin ulaşım hatlarını birbirine bağlamasının ötesinde Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu, Akdeniz bölgeleri ile

Akdenize kıyısı olan Suriye, Lübnan, Ürdün, İsrail gibi ülkere kadar uzanacak yeni ulaşım hattının bağlantı noktasını oluşturma olanağının bulunması son derece önemli hususdur. Çünkü Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Hattı'nın gördüğü işlevi görmesinin yanısıra, yeni ulaşım ağının kurulması yolu ile bölgesel entegrasyonun genişlenmesine de katkı sağlayacaktır.

Bu nedenle bölge ülkeleri, bölgesel işbirliğinin genişletilmesine ve karşılıklı güvenin arttırılmasına hizmet edecek olan Zengezur Koridorunun açılmasından doğan fırsatlardan faydalanabilir. Zengezur Koridorunun açılmasıyla birlikte Avrupave Asya arasındaki ulaşımağında yeni bir"arter"kurulmuş olacaktır. Bu da hem Batı ile Doğu arasındaki hem de bölge ülkeleri arasındaki ekonomik ve ticari ilişkileri olumlu yönde etkileyecektir. Ermenistan Zengezur Koridorunun avantajlarından yararlanabilir; başka bir deyişle bölgesel işbirliğine önem verirse sosyoekonomik alanlarda olumlu göstergelerle karşılaşabilir. Her şeyden once ekonomik izolasyondan çıkma ve ekonomik kalkınma fırsatı yakalayacaktır. Aksi takdirde, genel ekonomisini iyileştirmek ve entegre etmek için açık bir fırsatı kaybedecektir. Dolayısıyla Zengezur Koridoru, onlarca yıldır süren düşmanlığı sona erdirecek kalıcı barışın tesis edilmesine katkıda bulunma potansiyeline sahip büyük bir projedir.

Kaynakça

Alizada, Nazrin. (2021). ***"Karabağ'daki Ulaşım-AltyapıProjeleri: Azerbaycan'ın-Kazanımları,"***ANKASAM,https://www.ankasam.org/karabagdaki-ulasim-altya-pi-projeleri-azerbaycanin-kazanimlari/ (30Temmuz, 2023).

Chanadiri, Nino. (2022). ***"The South Caucasian Dimension of The Warin Ukraine: Russia's Declining Influenceis Giving The West a Role in The Karabakh Peace Process,"*** New Eastern Europe, https://neweasterneurope.eu/2022/11/07/the-south-caucasian-dimension-of-the-war-in-ukraine-russias-declining-influence-is-giving-the-west-a-role-in-the-karabakh-peace-process/ (29 August, 2023).

Gavin, Gabriel. (2022). ***"WithRussiadistracted, clashesrockNagorno-Karabakh,"*** Politico, https://www.politico.eu/article/russia-distracted-ukraine-clash-rock-nagorno-karabakh-azerbaijan/ (02 September, 2023).

Hasanoğlu, M.; Memmedov, A. &Maharramov, B. (2020). ***"İkinci Karabağ Savaşı Sonrası Azerbaycan-Türkiye İlişkileri"***. Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi. 3 (3), 522-529.

Леонов, Сергей. (2020). ***"АрменияВербуетНаемниковдляВойны в НагорномКарабахе,"***URA.RU,https://ura.news/articles/1036281271(21Май 2023).

Koçak, M. & Yaprak, A. (2020). Alman Bild gazetesinde ***"Barış Pınarı Harekâtı"***: Bir eleştirel söylem çözümlemesi. Konya: Palet Yayınları.

Memmedov, A. &Hasanoğlu, M. (2023).***"Hazar Denizi'nden Akdeniz'e Zengezur Koridoru".***Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi. 6(2), 334-344.

Paşayeva, G., &Makili-Əliyev, K. (2017). ***Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ Münaqişəsinin həlli xarici siyasətin əsas prioriteti kimi.*** Azərbaycan Respublikasının Xarici Siyasətinin Əsas İstiqamətləri (1991-2016) içinde (ss. 41-94). Bakı: SAM

RİA Novosti. (2020). ***"В КремлеЗаявили о НераспространенииналарабахО бязательствво ОДКБ,"***https://ria.ru/20201007/odkb-1578606782.html (01 September, 2023).

Shiraliyev, Museyib. (2023a). ***"Amerika BirleşikDevletleri'nin Obama veTrumpDönemi Güney Kafkasya Politikasında Güvenlik Faktörü [SecurityFactorintheSouth Caucasian Policy of the United Statesin the South Caucasusunder Obama and Trump]"***. Kafkasya Çalışmaları. 8 (14), 1-24.

Shiraliyev, Museyib. (2023b). ***"TheEuropeanUnion'sConflict ResolutionPolicyintheSouthCaucasus".*** Asya AraştırmalarıUluslararasıSosyalBilimlerDergisi. 7(Cumhuriyet'in 100. YılınaArmağanÖzelSayısı), 83-98. https://doi.org/10.58640/asyar.1408255

Shiraliyev, Museyib. (2022a). ***Jeopolitik ve Jeoekonomik Perspektifden İkinci KarabağSavaşı'nınSonuçları: Zengezur Koridoru'nun Stratejik Önemi,*** EgeÜniversitesi Türk Dünyası AraştırmalarıEnstitüsü II. Uluslararası Soğuk Savaş Sonrası Sosyal, EkonomikveSiyasalGelişmelerBağlamında Güney KafkasyaSempozyumu (12 -13 Mayıs 2022) Bildiriler Kitabı, Ankara: İKSAD, 181-196.

Shiraliyev, Museyib. (2022b). ***Uluslararası Hukuk Açısından Şuşa Beyannamesi-ve Önemi,*** II. UluslararasıKafkasya'nınGeleceğiKongresi (11 -13 Mayıs 2022) Bildiriler Kitabı, Ankara: SDE, 103-111.

Süleymanov, E.;Rahmanov, F.&Alirzayev, E. (2018).***"Bakı-Tbilisi-Kars Demıryolu Hattı`nın Azerbaycan ve Bölgenin Jeoekonomisine Etkisi"***, Conference: Azerbaycan-BeynelhalkUlaÇımSistemindeHedeflervePerspektifler, 2-5 Ekim 2018, BakuEngineeringUniversity, Baku (Azerbaycan).

Veliyev, Cavid. (2023). ***"Antiteröroperasyonu: Karabağ, Azerbaycan'dır!"***, https://www.yenisafak.com/dusunce-gunlugu/antiteror-operasyonu-karabag-azerbaycandir-4562744 (05 October, 2023).

YEŞİL, Y. (2014). ***Türk dünyasında geçiş dönemi ritüelleri: Doğum, evlenme, ölüm gelenekleri.*** Ankara: Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı.

Wilkinson, Tracy. (2020). ***"Inrun-uptoelection, Trumpattemptsmediationbetweenarmenia and Azerbaijan, Israel and Sudan,"*** LosAngelesTimes,https://www.latimes.com/politics/story/2020-10-23/trump-mediation-armenia-azerbaijan-israel-sudan (14October, 2023).

Extended Abstract

The conflict between Azerbaijan and Armenia, which lasted for more than 30 years, finally ended with Azerbaijan's liberation of its occupied territories. This victory reshaped regional and global balances, marking a significant step towards maintaining stability and establishing lasting peace in the region. Furthermore, projects were developed to support economic development in the region following the war. In particular, the new opportunities emerging on the geopolitical map of Eurasia, the creation of sustainable investment strategies in the post-pandemic era, have shown that the Zangezur Corridor could hold special significance in the political and economic future of the Turkic world. This new era following the Second Nagorno-Karabakh War has brought with it regional cooperation and economic opportunities. Specifically, the Zangezur Corridor, in addition to securing transportation routes between Azerbaijan and Nakhchivan, offers significant opportunities for the development of transportation networks on a regional and global scale. The Zangezur Corridor, connected to the Baku-Tbilisi-Kars railway, can link Azerbaijan to various regions of Turkey, while also integrating countries like Syria, Jordan, Israel, and even Iraq via a new railway line to be built in Southeastern Anatolia. This could enable the integration of transportation networks across a wide geography and the development of trade relations between East and West, offering new opportunities for economic cooperation and development. Economic power is the most important tool shaping contemporary international relations and establishing power balances. Therefore, countries can only assert their presence in the international arena in proportion to their economic strength. While the idea of challenging this sharp statement might arise for various reasons, the ultimate conclusion remains largely unchanged. Consequently, countries prioritize their economic relations when shaping their national interests and power. Of course, economic power is not the sole determining factor or basis of preference. However, because it is the primary element, countries prioritize their economies without deviating from this reality. Since economic power is directly proportional to a country's success, countries generally make moves to revitalize their economies to increase their power. On the other hand, they may also seek to thwart or reduce the impact of the economic moves of countries they perceive as rivals. Therefore, economic power, while being a weapon (tool) on one hand, also emerges as an end/goal on the other. The Zergezur Pass directly affects the economic power of all countries involved in this region, including Azerbaijan, Turkey, Armenia, Russia, Iran, Georgia, Turkic states, China, the USA, EU countries, and others. While it will cause a change in competitive conditions in terms of transportation costs and time, it will contribute to a significant increase in transportation and tax revenues. Furthermore, it has an important mission because it will cause geo-strategic and geopolitical transformations. Therefore, Zangezur is an important geography followed by the whole world. Since the Zangezur Corridor will change the balance of power in the region, it naturally disturbs the existing power holders. Therefore, they continue their efforts and support to keep the Azerbaijan-Armenia conflict going in this region. The most concrete examples of this are the states of Russia and Iran. However, changing circumstances have caused the geo-political and physical impact of this support to decrease, and in many respects, disappear. The determined stance and cooperation of Turkey and Azerbaijan are seen as the most fundamental dynamic in this matter. Despite Armenia's stubbornness and

uncompromising attitude, the support of the powers that control it from behind the scenes, and all kinds of delaying tactics, the Zangezur Corridor has ceased to be a project that will never be realized. In this context, the full implementation of the project will form the key point of a likely transportation, integration, trade, and regional cooperation project by connecting the transportation networks of several sub-regions (e.g., South Caucasus, Caspian Basin, Eastern Mediterranean, etc.). The opening of transportation lines, the realization of new transportation connections, and the development of relations among the regional states will benefit the participating states and the world, increase trust among the participating states, and contribute to raising the welfare level of the people. Beyond connecting the transportation lines of the regional countries via Turkey and Azerbaijan, the Zangezur Corridor has the potential to create a new transportation hub extending from Turkey's Southeastern Anatolia and Mediterranean regions to countries bordering the Mediterranean such as Syria, Lebanon, Jordan, and Israel. This is extremely important because, in addition to fulfilling the function of the Baku-Tbilisi-Kars Railway Line, it will also contribute to the expansion of regional integration through the establishment of a new transportation network.

Etik Kurul İzni
Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale edebiyat sahasına aittir.

Çatışma Beyanı
Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile arasında mali çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür
Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Ethics Committee Permission
Ethics committee permission is not required for this study. No research has been conducted on any living creature (human and animal). The article belongs to the field of literature.

Deconfliction Statement
The author of the article declares that there is no conflict of financial interest between him and any institution, organization, person related to this study.

Support and Thanks
Support was not received from any institution or organization in the study.